

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 238 • Vychází 28. října 2023

Milé čtenářky, milí čtenáři,

hned několikrát jsme se v poslední době věnovali tzv. malým modulárním reaktorům, které se podle řady technooptimistů mají stát moderní podobou rozvoje jaderné energetiky. Po zářijové přednášce Ondřeje Sklenáře na Zeleném úterku nám zbylo video, tak si ji na našem YouTube kanále [můžete pustit](#). S pražskou kanceláří Heinrich-Böll-Stiftung a Hnutím DUHA jsme nyní připravili českou verzi analýzy profesora Thomase [Perspektivy malých modulárních reaktorů v České republice](#) a tu veřejně prezentovali. Jak se ukázalo, s realitou to nebude tak žhavé, protože žádný z vývojářů těchto domnělých zázraků, o kterých u nás uvažuje ČEZ, ještě není technologicky tak daleko, aby měl za sebou licencování a někde ve světě svůj reaktor stavěl. Jihočeský kraj pod vedením Martina Kuby sice jde elektrárenské firmě na ruku a kromě založení společné firmy Jihočeský jaderný park schválil v tomto týdnu zadání změny krajského územního plánu, která by již zahrnovala plochu pro menší reaktor vedle Jaderné elektrárny v Temelíně. Avšak za prakticky jisté lze považovat, že v roce 2032, který si ČEZ stanovil, tu ještě nic stát nebude.

Zcela jistě ne žádný z českých malých jaderných reaktorů, jejichž vývoj u nás probíhá. Masáž veřejného mínění kolem některých projektů, krásné barevné obrázky jejich podoby, sice vytváří dojem, že stačí jen začít stavět. Ten ale naprosto neodpovídá realitě a má přispět zejména k získání nemalých veřejných prostředků na výzkum a vývoj. Ve skutečnosti potenciální investoři, ani ČEZ jehož dceřinné firmy se na vývoji také podílejí, s reálným využitím těchto českých typů v tuzemské energetice nepočítají.

A myslím, že i představy, které tyto malé reaktory začnou růst jako houby po radioaktivním dešti, narazí na realitu, že jen málokdo je bude chtít poblíž domova. První výzkum veřejného mínění CVVM na téma malých modulárních reaktorů z června 2020 ukázal, že pouze o málo více než čtvrtina (28 %) dotázaných by za přijatelnou pokládala výstavbu malého jaderného reaktoru ve vzdálenosti do 10 km od svého bydliště, nadpoloviční většina (55 %) by to naopak pokládala za nepřijatelné, 29 % dokonce za rozhodně nepřijatelné.

A což teprve, až se dozví, že nejde o reaktůrek, který k nim dorazí na korbě kamionu, ale o macka s výkonem stejným, jako mají Dukovany. Pod „malé“ začali jaderní propagandisté v Česku schovávat i ty, které spadají do mezinárodní kategorie reaktorů středních. Něco málo si o tom můžete přečíst i dnešním Ďáblíku a více pak v odkazované publikaci. Tak ať se Vám náš zpravodaj (třeba i navzdory tomu) líbí. Je opět obsahově pestrý, proto si každý najdete to své.

Edvard Sequens

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Rackové se střílet budou, ale méně.....	str.7-8
Stromy podél silnic stále mizí. V deseti krajích se převážně kácí.....	str. 14-15
Pozvánky na akce.....	str. 21-23

Vláda stále podceňuje obnovitelné zdroje a má nereálné jaderné plány

Vláda ČR vzala na vědomí návrh Vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu, který v zápětí odešle k připomínkám Evropské komisi. Plán potvrzuje cíl ukončit spalování uhlí do roku 2033 a rovněž dokládá na základě vědeckého modelování i jeho proveditelnost. Do roku 2050 pak má ČR přestat spalovat i ropu a zemní plyn. Plán také zvyšuje české cíle pro obnovitelné zdroje (OZE) a úspory energie, stále však nevyužívá domácí možnosti a nezajišťuje potřebný příspěvek k naplnění cílů EU. Naopak výrazně přeceňuje možnosti výstavby drahých jaderných elektráren a počítá s nereálně brzkými termíny jejich spuštění.

Modelování energetiky počítalo s umělým omezením rozvoje větrné (maximálně 1,5 GW v roce 2030) a solární energetiky (maximálně 10,1 GW v roce 2030), což je méně než ukazují odborné [studie](#), podle kterých se do roku 2030 lze dostat na 15 GW ve fotovoltaice a na 2 GW větrných elektráren. Plán tak zatím nenaplňuje cíl pro podíl obnovitelných zdrojů energie na spotřebě energie v ČR, který by měl být mezi 33 a 35 procenty. Pro zvýšení podílu OZE na spotřebě energie v ČR na úroveň minimálně 34 % se vyjádřila také veřejnost v prvním kole veřejné konzultace, jejíž [výsledky](#) ale při přípravě návrhu nebyly nijak zohledněny, samotný návrh textu Vnitrostátního plánu s veřejností ale konzultován nebyl. V rámci vypořádání připomínek v meziresortním připomínkovém řízení však Ministerstvo průmyslu a obchodu slíbilo, že k nastavení stropů pro OZE se ještě povede další odborná debata.

Ekologické organizace opakovaně upozorňují, že výsledky modelování pracující s ekonomickou nákladovostí jednotlivých zdrojů dávají falešné výsledky, protože zadání ministerstev počítá s naprosto nereálně nízkými náklady na výstavbu nových reaktorů, za které se v Evropě či USA jaderné elektrárny nestaví a které jsou proto v rozporu i s analýzou Ministerstva financí. Potíže mohou způsobit i přespříliš optimistické předpoklady uvedení nových jaderných zdrojů do provozu (2035 první malý modulární reaktor, v roce 2036 první velký v Dukovanech a v roce 2039 a 2041 další dva v Temelíně).

Česká republika schválený návrh Vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu zašle Evropské komisi s téměř čtyř měsíčním zpožděním, termín pro odevzdání byl 30. června. Do konce roku poté Evropská komise pošle ČR připomínky, které bude muset zpracovat do finální podoby Vnitrostátního plánu, který musí být dokončen do 30. června 2024. Je proto nevyhnutelné, aby ČR tenhle čas využila a napravila nedostatky svého návrhu tak, aby splňoval evropské závazky do roku 2030, zahrnoval důvěryhodný a konzistentní soubor politik a opatření, a prošel efektivní veřejnou konzultací.

Jiří Koželouh, vedoucí energetického programu Hnutí DUHA, říká: „Vláda spolu s návrhem Vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu potvrdila i cíl ukončit do roku 2033 spalování uhlí a do roku 2050 i ropu a zemní plyn. Ministerstvo průmyslu a obchodu ovšem stále počítá se zbytečně nízkými stropy pro obnovitelné zdroje, uznalo však, že se jedná jen o vstupní odhad a nejde o maxima z hlediska cíle. Ministerstvo také slíbilo, že se o nastavení stropů povede další odborná debata. To je dobře, odborné studie

totiž ukazují, že máme jako ČR rozhodně na víc.”

Štěpán Vizi, expert na klimatickou politiku Centra pro dopravu a energetiku, říká: „Návrh Vnitrostátního plánu nevyužívá naplno potenciál Česka při naplňování klimatických cílů. Vláda má navíc povinnost zapojit do procesu vzniku celého dokumentu veřejnost, ta ale zatím neměla vůbec možnost se k návrhu vyjádřit. Návrh plánu se úzce týká také témat energetické chudoby a sociálně spravedlivé transformace. Je proto zásadní, aby měla veřejnost možnost se do tvorby finální podoby plánu zapojit a aby vláda brala její připomínky vážně.”

Miriam Macurová, vedoucí klimatické kampaně Greenpeace ČR, říká: „Vládou schválený draft Vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu nedosahuje požadovaných evropských cílů pro podíl obnovitelných zdrojů energie a úspor energie do roku 2030. Ty jsou zásadní pro splnění klimatických závazků ČR. Draft naproti tomu obsahuje strategický cíl zcela utlumit využití uhlí pro výrobu elektřiny a tepla do roku 2033 a upozorňuje i na to, že je třeba počítat s koncem těžby hnědého uhlí. Očekáváme, že se tímto závazkem bude řídit i ministr životního prostředí Petr Hladík při přezkumu souhlasného stanoviska EIA k prodloužení těžby hnědého uhlí na velkolomu Bílina.”

Edvard Sequens, energetický konzultant v Calla - Sdružení pro záchranu prostředí řekl: „Jaderná energetika za každou cenu navzdory levnějším a dostupným alternativám, tak by se dal nazvat přístup zodpovědných politiků k přípravě strategických dokumentů, které budou rámovat českou energetickou budoucnost a zejména pak způsobí zadlužení státní pokladny a vysoké náklady spotřebitelů elektřiny po dlouhé desítky let. Jak se ukázalo, nestačilo jen povinné zadání tří nových velkých reaktorů či pokřivení ekonomických vstupů do modelu. Ministerstvo průmyslu do Národního energeticko-klimatického plánu těsně před jednáním vlády navzdory modelování na základě připomínky resortů vepsalo i další velký reaktor v Dukovanech.”

Tiskový komentář členských organizací Zeleného kruhu zabývajících se energetikou

Analýza: Nové národní klimatické plány evropských zemí nevedou ke splnění klimatických cílů EU

Ekologické organizace z celé Evropy dnes společně s evropskou sítí CAN Europe představily analýzu návrhů aktualizovaných Národních energeticko-klimatických plánů, které měly státy předložit Evropské komisi do 30. června, ale mnohé z nich návrhy odešlou s několikaměsíčním zpožděním a bez potřebných aktualizací. V plánech mají státy popsat strategii pro dosažení cílů v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030. Z analýzy vyplývá, že předložené plány nejsou v souladu s cílem omezit globální oteplování na 1,5 °C do konce století dle Pařížské dohody a pro dosažení evropských klimatických cílů jsou nedostatečné.

Svůj návrh aktualizace Vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu schválila minulý týden i česká vláda. Pro Česko z analýzy CAN Europe vyplývají tři hlavní doporučení. Zaprvé je potřeba přehodnotit vstupní parametry, kdy český plán klade zbytečně nízké limity na rozvoj obnovitelných zdrojů. Česká

republika tak podle použitého scénáře nemusí dostatečně přispět evropskému cíli pokrývat do roku 2030 minimálně 42,5 % spotřebované energie z obnovitelných zdrojů. Naopak ve srovnání s podobnými projekty v zahraničí český plán podceňuje náklady i čas potřebný na výstavbu nových jaderných reaktorů.

Český plán by také měl zahrnovat konkrétní postup jednotlivých opatření, která by vedla ke splnění stanovených cílů. Současný návrh tento konkrétní postup neobsahuje a není tak jasné, jak chce Česko svých cílů dosáhnout. To se týká mimo jiné i cíle pro energetické úspory. Podle projekcí, které jsou součástí plánu, nedosáhne ČR povinného cíle pro snižování koncové spotřeby energie do roku 2030. Kromě toho český plán postrádá podrobnou analýzu, jaké investice a z jakých prostředků budou na celou transformaci potřeba. A chybí v něm i plán na ukončení dotací na fosilní paliva.

Třetím doporučením je větší zapojení veřejnosti do přípravy plánu. Veřejná participace na jeho tvorbě je totiž podle analýzy dosud nedostatečná. Ministerstvo průmyslu a obchodu sice v červnu spustilo online veřejnou konzultaci, v té době ale nebyl k dispozici žádný konkrétní návrh, ke kterému by se veřejnost mohla vyjádřit.

Evropská komise nyní provede vlastní analýzu návrhů aktualizace Národních energeticko-klimatických plánů členských zemí a vyjádří se k nim do konce letošního roku. Finální podobu plánů potom mají členské státy povinnost odevzdat do konce června 2024.

Za Česko se na analýze podílely organizace Centrum pro dopravu a energetiku a Greenpeace Česká republika.

Štěpán Vizi, expert na klimatickou politiku Centra pro dopravu a energetiku, říká: „Analýza jasně ukazuje, že plány evropských států včetně Česka nejsou dostatečné pro naplnění evropských klimatických cílů. Českému plánu především chybí jasná představa, jaká konkrétní opatření bude vláda zavádět a jaký to bude mít na snižování emisí dopad. Pokud nemá být příprava plánu jen další promarněnou příležitostí, měla by vláda všechny nedostatky při přípravě finální podoby plánu odstranit.“

Miriam Macurová, vedoucí klimatické kampaně Greenpeace ČR, říká: „Analýza přináší prvotní porovnání návrhů Národních energeticko-klimatických plánů napříč zeměmi EU a jasně ukazuje, že jejich aktualizace oproti roku 2019 je nedostatečná pro udržení globálního oteplování na úrovni 1,5 °C do konce století, což se dozvídáme v období historicky nejteplejšího podzimu. Je proto nevyhnutelné, aby Evropská komise adresovala tyto znepokojující závěry ve svých doporučeních členským státům na konci roku, a aby členské státy byly ambicióznější ve svých dekarbonizačních plánech do roku 2030, protože bez konkrétních opatření evropských klimatických cílů dosáhnou jen velmi těžko.“

Společná tisková zpráva Centra pro dopravu a energetiku a Greenpeace ČR

Sázka na modulární jaderné reaktory je velmi riskantní, říká studie profesora Stephena Thomase

Dosavadní zkušenosti s vývojem malých modulárních reaktorů (Small Modular Reactors - SMR) nenasvědčují tomu, že by v blízké době mohl být některý uvažovaný model uvedený na trh. Počítat s nimi nyní v budoucí energetické bilanci Česka je proto dosti riskantní. Vyplývá to ze studie profesora Stephena Thomase s názvem Perspektivy malých modulárních reaktorů v České republice, kterou dnes zveřejnila pražská kancelář Heinrich-Böll-Stiftung ve spolupráci s Callou a Hnutím DUHA.

„Deklarované výhody malých modulárních reaktorů, tedy nižší náklady, rychlejší výstavba, omezené množství jaderného odpadu a zlepšená bezpečnost, jsou v lepším případě neprokázané, v horším nepravdivé. Žádná objednávka malého modulárního reaktoru zatím není na stole a bude trvat nejméně čtyři až pět let, než se některý z vyvíjených typů dostane do fáze, kdy jej bude možné objednat. Bylo by velmi riskantní počítat s touto technologií jako s důležitou součástí náhrady fosilních zdrojů,“ uvedl autor studie Stephen Thomas.

Stephen Thomas, který je emeritním profesorem energetické politiky na londýnské University of Greenwich, posuzuje aktuální stav nejpokročilejších typů SMR z pohledu licencování jadernými dozory a zájmu případných investorů. Zabývá se vyvíjenými sedmi typy, o jejichž využití uvažuje firma ČEZ pro nasazení v ČR. Jde o GE-Hitachi BWRX-300, NuScale SMR, Holtec SMR-160, Rolls Royce SMR, Framatome Nuward, Westinghouse AP300 a KAERI SMART.

Ani u jednoho z těchto projektů nelze očekávat výstavbu prototypu nebo uvedení na trh v nejbližších letech. Nejenže dosud nebyla zadána žádná komerční zakázka na výstavbu, ale diskutované reaktory neprošly komplexním posouzením bezpečnosti u zkušeného a nezávislého regulačního orgánu.

Vedle problémů spojených s vývojem a povolovacími procesy studie identifikuje jako významnou překážku financování modulárního reaktoru. Potenciální investoři budou v řadě případů požadovat provozní výsledky, které může poskytnout jen funkční prototyp. Jeho výstavba ovšem nemůže těžit z předpokládaného snížení ceny v důsledku sériové výroby jednotlivých modulů. Cena vztažená na jednotku výkonu pak bude u prototypu vyšší než v případě velkých a drahých reaktorů třetí generace. Výstavba tak bude s velkou pravděpodobností závislá na veřejných dotacích.

Pro české čtenáře byla studie doplněna speciální kapitolou o aktuálním vývoji v České republice. *“Mnozí v Česku by si měli sundat růžové brýle. Technologická připravenost malých modulárních reaktorů není na takové úrovni, aby bylo jasné, zda a které z mnoha vyvíjených typů se prosadí a jestli vůbec budou ekonomicky přijatelné pro investory a samozřejmě jestli je z hlediska bezpečnosti akceptují budoucí sousedé,“* říká autor kapitoly Edvard Sequens, energetický konzultant v Calla. Představuje také koncepty modulárních reaktorů,

kteře jsou vyvíjeny v tuzemsku, s jejichž reálným využitím v tuzemské energetice však investoři nepočítají.

“Malé modulární reaktory se často prezentují jako nízkoe emisní alternativa fosilních zdrojů energie. Zatím se jich ale staví jen několik na světě, skoro všechny v Číně nebo Rusku, a je velmi nejisté, zda budou vůbec někdy komerčně využitelné. Je čas tyto skutečnosti vzít v úvahu a vést debatu o tom, zda raději neinvestovat do mnohem levnějších a bezpečnějších obnovitelných zdrojů. Dosud nevyužitý potenciál pro jejich rozvoj v Česku je stále obrovský,” shrnuje Adéla Jurečková, ředitelka pražské kanceláře Heinrich-Böll-Stiftung.

Při představení studie o malých modulárních reaktorech přiblížil Martin Bursík, expert Komory obnovitelných zdrojů energie, scénář rozvoje obnovitelných zdrojů v ČR do roku 2030 podle Komory OZE a jeho srovnání s čerstvě schváleným Národním klimaticko-energetickým plánem ČR. *„Rozvoj všech typů obnovitelných zdrojů energie je sázka na jistotu. Výroba elektřiny ve slunečních a větrných elektrárnách je nejlevnější dostupnou technologií na trhu. V roce 2030 můžeme v ČR vyrábět více než 36 % elektřiny i tepla z obnovitelných zdrojů. A navíc decentrální výroba a spotřeba energie přispívá k zapojení aktivních zákazníků do nové podoby trhu s elektřinou. Obnovitelné zdroje energie a jaderné technologie si nekonkurují, protože cyklus výstavby a uvedení do provozu jaderných zdrojů významně překračuje horizont r. 2030.”*, řekl Martin Bursík, prezident Evropské federace obnovitelných zdrojů energie (EREF) a poradce Komory OZE.

Studie je ke stažení zde:

https://temelin.cz/images/PDF/Perspektivy_malych_modularnich_reaktorů_v_CR_web.pdf

*Společná tisková zpráva Heinrich-Böll-Stiftung Praha
a ekologických organizací Calla a Hnutí DUHA*

Nové filmy z cyklu Okřídlení sousedé

Na Youtube kanálu České společnosti ornitologické (ČSO) se můžete podívat na nové filmy, které společnost natočila. Dokumenty z cyklu „Okřídlení sousedé“ nesou názvy „Jičky a vlaštovky“, „Ptáci a skla“ a „Obyvatelé půd“. Jak už názvy napovídají, zabývají se filmy především ohrožením a ochranou ptáků žijících v lidských sídlech. Můžete se na ně podívat na tomto odkazu: https://www.youtube.com/playlist?list=PLBNS4_jDI8eHHBiZPGCQliSGEm_1AEHHP.

Jiří Řehounek

V ochraně klimatu mohou stromy hrát roli jen za velmi konkrétních podmínek, upozornila Klimatická koalice

V těchto týdnech probíhající výsadby stromů mohou hrát v ochraně klimatu roli pouze dílčí a za splnění specifických podmínek, upozornila na webináři Klimatická koalice. Webinář Stromy a klima, který předcházel Dni stromů (20. října), představil obsah společné pozice organizací Klimatické koalice k tématu stromů a jejich role v mitigaci změny klimatu.

Pozice upozorňuje, že ačkoli můžeme stromy považovat za jeden z nástrojů zachycování a ukládání CO₂, je třeba zaměřit se vždy nejprve na ochranu starých stromů - a to i soliterních stromů v krajině a ve městech - a starých lesů. I proto, že schopnost vázat uhlík se zvyšuje se vzrůstem a stářím stromu, jak na webináři upozornil jeden z vystupujících, Jan Hollan, environmentalista a astrofyzik působící na Ústavu pro výzkum globální změny AV ČR. Poukázal také na to, že uhlík se dlouhodobě ukládá především ve stromech, které nekácíme a necháme je růst. *“Kácení lobby sice argumentuje, že uhlík z pokácených stromů se následně*

uloží ve stavebách, to se ale v praxi týká jen velmi malé části pokácených stromů.”

Na důležitost starých stromů a na souvislosti a úskalí jejich ochrany v praxi upozornila na webináři vedoucí kampaně Zachraňme stromy v organizaci Arnika Marcela Klemensová. Uvedla také řadu příkladů toho, co všechno obnáší ochrana vzrostlých stromů na místní úrovni v praxi.

Jak k výsadbám stromů přistupovat správně popsala během webináře podrobně krajinná inženýrka a specialista programu Sázíme budoucnost působící v Nadaci Partnerství Miroslava Floriánová: *“My se snažíme zdůrazňovat, proč jsou stromy důležité, a přesměrovat zájem veřejnosti o stromy nejen na výsadby, ale také na následnou péči. Není totiž až takový problém stromy vysadit, ale udržet je pak také naživu, a to nejen prvních pár let po výsadbě, ale dlouhodobě.”*

a porostů s cílem kompenzace emisí skleníkových plynů. Offsetování je mezinárodně uznávaným způsobem kompenzace emisí, musí ale dodržovat přísné standardy, zejména princip adicionality, a sloužit pouze jako doplňkový nástroj, který nenahrazuje nutnost snížení emisí přímo u zdroje. Problematiku offsetování důsledně osvětlila offsetová specialista z CI2, o.p.s Jana Smolíková. Roli offsetování v mitigaci změny klimatu zhodnotila slovy: *“Offsety samotné nás nespasí. Jejich záměr je dobrý, je to ale až poslední možnost a je třeba řešit zejména příčinu. Nejdříve tedy počítat uhlíkovou stopu, pak ji snižovat a až nakonec offsetovat. Offsetové projekty je také nutné realizovat správně.”*

Tisková zpráva Klimatické koalice

Celé znění „Pozice Klimatické koalice k sázení stromů a mitigaci klimatické krize“ najdete zde: <https://klimatickakoalice.cz/pro-media/stanoviska/pozice-klimaticke-koalice-k-sazeni-stromu-a-mitigaci-klimaticke-krize>

Rackové se střílet budou, ale méně

Jak už jsme čtenáře Ďáblíka informovali, českobudějovický magistrát vedl řízení o tzv. Odchylném postupu pro odstřel „velkých racků“, o který požádalo Rybářství Hluboká na jaře 2022. Ačkoli to v žádosti nebylo výslovně uvedeno, předmětem řízení byl komplex teprve nedávno rozlišených druhů – racek bělohlavý, středomořský a stříbřitý. Řízení se od počátku účastnila i Calla s odbornými konzultacemi kolegů z České společnosti ornitologické.

V první instanci rybáři povolení nedostali a odvolali se ke krajskému úřadu, který rozhodnutí zrušil a vrátil zpět na magistrát. Napodruhé už rybáři uspěli, přestože neposkytli magistrátu ani jednu odpověď na dotazy, které jim v rámci správního řízení položil. Proti rozhodnutí jsme se tentokrát odvolali my a naše odvolání bylo letos na podzim zamítnuto, resp. krajský úřad ponechal verdikt magistrátu v platnosti, jen změnil jeho podmínky.

Osobně se stále domnívám, že povolení odchýlného postupu pro odstřel „velkých racků“ je v tuto chvíli nepodložené. Rybáři totiž neprokázali, nevyšlídili a ani se nepokusili odhadnout škodu, kterou mají rackové údajně způsobovat. Krajskému úřadu stačilo, že rackové někdy žerou ryby a vůbec nevzal v potaz jiné potravní zdroje. Zákon ovšem vymezuje důvody pro odchýlný postup jako „závažné škody v rybářství“.

Dále si myslíme, že povolení je věcně obtížně vymezitelné a kontrolovatelné. Rozlišit tři uvedené racků ve všech věkových kategoriích a ročních dobách od jiných druhů, které se mohou v jižních Čechách vyskytnout (racek bouřní, racek žlutohý aj.), je obtížné i pro zkušeného ornitologa. Lze důvodně pochybovat o tom, že si rybáři najmou na odstřel zkušené ornitology. A dokumentovaný případ odstřelu kormorána malého (namísto velkého) na jižní Moravě mne nenaplňuje optimismem ohledně rozpoznávání velkých bílých ptáků na rybnících.

Na druhé straně alespoň konečný verdikt obsahuje řadu podmínek, za nichž bude možné racky zastřelit. Střelbě by měl např. předcházet plašící výstřel a teprve v případě jeho neúčinnosti zastřelení ptáka. Počet zastřelených racků pak rozhodnutí omezilo na maximálně padesát. Otázkou zůstává, jak se budou podmínky rozhodnutí dodržovat v praxi.

Jiří Řehounek

Havranění v Českých Budějovicích

Na Zeleném úterku „Havrani v Českých Budějovicích“ jsme se dozvěděli spoustu zajímavostí o havranech. Včetně informací, jak konkrétně budějovičtí vědci, pochopitelně v úzké spolupráci s místními havrany, rozšiřují množství poznatků o těchto pro naše město typických ptácích. Jeden z projektů se právě rozbíhá. Týká se potravního chování havrana polního a zapojit se do něj může opravdu každý.

Studentka Přírodovědecké fakulty JU Eliška Kovářová o něm na Facebooku píše: „Valná většina havranů se během posledních desetiletí přesunula do měst a na okolní

zemědělské plochy. Ptáci zemědělské krajiny to ale v dnešní době nemají jednoduché. Shánět potravu je pro ně stále těžší. Městské prostředí nabízí množství nových potravních příležitostí, ale spolu s tím také mnoho zrádných pastí a nových výzev. Způsob udržování a obhospodařování zeleně v centru stejně jako polí a pastvin má velký vliv na bohatost a početnost potravních zdrojů, které havranům v každém z ročních období nabízí. Jestli toto prostředí dokáže havrany uživit dlouhodobě není jasné. O jejich potravních preferencích a chování toho totiž víme překvapivě málo.“

Pokud se chcete do projektu zapojit, najdete bližší informace ke sledování, včetně jednoduchého formuláře, na havraním Facebooku (<https://www.facebook.com/groups/472165450854345/>). Data ve struktuře formuláře lze vkládat také prostřednictvím databáze AVIF (avif.birds.cz), kde do poznámky uvedete několik údajů z formuláře.

Ačkoli se to obyvatelům Českých Budějovic nemusí zdát, havranů ubývá. Tak je zkusme tolerovat, pozorovat a poznávat.

Jiří Řehounek

Rekreační apartmánový satelit v Kovářově: Krajský úřad vrátil záměr investorovi už podruhé k přepracování

Proces posuzování vlivů na životní prostředí (EIA) pro záměr „Rekreační park Kovářov“ dospěl do překvapivé fáze. Krajský úřad vrátil investorovi dokumentaci EIA už podruhé k přepracování. Spolky chránící přírodu a krajinu Lipenska s další zástavbou nesouhlasí.

„Nestává se často, že by byla dokumentace EIA vrácená investorovi dvakrát k přepracování. Svědčí to jednak o závažných vlivech záměru na životní prostředí, jednak o tom, že investor

ignoroval požadavek krajského úřadu na porovnání varianty s výrazně menší rozlohou, která by mohla některé negativní vlivy omezit,“ domnívá se Jiří Řehounek z Cally.

Když krajský úřad poprvé vracel dokumentaci k přepracování, uvedl, že investor má *“dopracovat územní variantu, která prokazatelně nebude generovat (bude minimalizovat) významně negativní vlivy a dopady... například varianta bez realizace II. etapy.”* V odůvodnění druhého přepracování se pak krajský úřad ukládá *„zajistit dopracování reálné územní varianty, která prokazatelně nebude generovat (bude minimalizovat) významně negativní vlivy a dopady (i proti stávající variantě III, například varianta bez realizace II. etapy...”*

„My jsme navrhli záměr zcela zamítnout. Jednak má stále významné negativní vlivy na přírodu a životní prostředí, mezi které patří např. zabor zemědělské půdy, narušení krajinného rázu, vliv na biologickou rozmanitost a chráněné druhy nebo zhoršení kvality vody v Lipně. A investor zjevně nehodlá svůj areál významně zmenšit, aby tyto negativní vlivy alespoň omezil,“ uzavírá za ochránce místní krajiny Pavla Setničková ze spolku Lipensko pro život.

Investor nyní musí předložit novou verzi dokumentace EIA a v ní zohlednit požadavky krajského úřadu. K dokumentaci se po jejím předložení opět mohou vyjadřovat státní orgány, obce, spolky i jednotliví občané.

Tisková zpráva spolků

Luňák hnědý z Česka označený GPS zmizel při přeletu na Maltu. Zřejmě ho zabili lovci a prodali preparátorům

Vzácný dravec luňák hnědý, který byl v Česku vybavený sledovacím zařízením GPS-GSM loggerem, zmizel na ostrově Malta. Signál z jeho zařízení se 3. října přestal ozývat a ornitologové z organizace BirdLife Malta případ ohlásili České společnosti ornitologické (ČSO) s obavami, že dravce někdo cíleně zastřelil. Nelegální střílení dravců a dalších druhů ptáků včetně ohrožených je na Maltě široce rozšířeným problémem.

Se začátkem října lovci na Maltě zahájili loveckou sezónu také na moři. Informace shromážděné BirdLife Malta, která je partnerskou organizací ČSO, ukazují, že lovci a pytláci kromě druhů povolených lovit, zabíjejí i ptáky, kteří jsou vzácní a ohrožení. Takto o život často přicházejí ptáci, kteří protahují přes moře na zimoviště. K druhům, které pytláci na Maltě zabili v posledních dvou týdnech, patří orlí křiklaví, orlík krátkoprstý, čápi černí, luňáci hnědí či včelojedi lesní.

Nejnovější je případ zabitého luňáka hnědého pocházejícího z ČR. Byl jedním ze dvou mláďat letos v létě zachráněných z hnízda na Ostravsku poté, co je opustili rodiče. Mláďata přijala záchranná stanice v Bartošovicích a později umístila do náhradního hnízda luňáků hnědých k dalším dvěma mláďatům. Aby bylo možné sledovat jejich pohyb, získala všechna mláďata v červenci GPS-GSM logger v rámci projektu Veterinární univerzity v Brně.

Pták s označením OT-093 zahájil svou migraci 23. září 2023 směrem přes Rakousko, Maďarsko, Slovinsko, Bosnu a Hercegovinu a Chorvatsko. Následně přeletěl Jaderské moře a noc 2. října 2023 strávil na jihu Sicílie. Další den pokračoval na ostrov Malta, kde přenocoval ve stromech v oblasti Fawwara. V noci 3. října se signál z jeho zařízení ozval naposledy. Ornitologové z BirdLife Malta předpokládají, že luňáka zabili pytláci a zařízení zničili.

Jedná se o druhý případ během jednoho týdne, kdy na Maltě zmizel pták vybavený sledovacím zařízením. Dalším zabitým ptákem je včelojed lesní. Ten přiletěl na Maltu úplně vyčerpaný, v polovině září omylem vletěl do bytu ve městě Pietà na předměstí hlavního města Valletta. Pták se po ošetření ochránci z BirdLife Malta během dvou týdnů zotavil a pokračoval v letu na zimoviště. Jeho signál utichl odpoledne 2. října 2023 u města Birzebbuga. I v tomto případě ornitologové předpokládají, že dravce zabili pytláci a zařízení okamžitě zničili.

Ornitologové BirdLife Malta, společně se speciálně školenými dobrovolníky, nyní každodenně vyjíždějí do terénu, aby chránili vzácné druhy ptáků před pytláky a pokusili se jim zajistit bezpečnou cestu na zimoviště. Tlak lovců je ale obrovský. Zastřelené ptáky prodávají preparátorům a cíleně se zaměřují na vzácné druhy, protože za ně dostávají nejvíc peněz.

Na vzácného orlíka krátkoprstého pytláci dokonce uspořádali hon. Dvě noci se mu na Maltě podařilo přežít i přes četnou střelbu. Ráno 1. října 2023 pták odletěl na moře, ihned ho začala pronásledovat loď s pytláky, kteří byli natočeni na video, jak orlíka zabili na moři mezi Maltou a ostrůvkem Filfla. Ornitologové záběry předali policii, která již případ vyšetřuje.

„Problém je bohužel i v tom, že policie má plné ruce práce s pytláky na souši a nestíhá tak sledovat, co se

děje na moři. A toho pytláci využívají. Vždyť letos to vypadá, že je možné zabít vzácné druhy neomezeně a prodávat je preparátorům," komentoval situaci Nicholas Barbara, vedoucí oddělení ochrany druhů v BirdLife Malta.

Na moře u Malty vyplouvá lovit více než 290 lovců s licenci, aby zabíjeli táhnoucí ptáky na otevřených vodách ve vzdálenosti 3 km od pobřeží. Místní lovecká federace FKNK předložila návrh, aby se vzdálenost zkrátila na 1 km, čímž by se lovci přiblížili k pobřeží. BirdLife Malta oponuje s tím, že se jedná o zbytečný krok, který pouze povede k dalšímu masakrování ptáků, kteří už tak těžko přežívají současnou loveckou sezónu na Maltě.

Tisková zpráva ČSO (redakčně upraveno)

Emise nebezpečných látek v ČR sice mírně klesly, ale pořád jsou vyšší než před dvěma lety. Některé zdroje znečištění se výrazně zhoršily

Za největší znečišťovatele roku 2022 lze označit uhelné elektrárny. Kromě emisí oxidu uhličitého a jiných skleníkových plynů nebo plynů způsobujících kyselé srážky jsou rovněž zodpovědné za největší množství toxických těžkých kovů vypouštěných do ovzduší, a to včetně rtuti. Například elektrárna Chvaletice vypustila do ovzduší více než dvojnásobné množství arsenu a o 70 procent více rtuti oproti předchozímu roku a je největším zdrojem těchto dvou látek v Česku. Dobrou zprávou je, že se celkové množství většiny škodlivých látek vypouštěných do životního prostředí podle dat v Integrovaném registru znečišťování mírně snížilo, špatnou zprávou však je, že zůstalo na vyšší úrovni, než tomu bylo za ohlašovací rok 2020.

O znečištění ve svém okolí se lidé dozví na webu www.znecistovatele.cz.

„Nad poklesem vykázaných emisí toxických látek průmyslovými provozami bychom letos mohli jásat, ovšem musel by být daleko výraznější. To by ovšem musely státní instituce postupovat daleko důrazněji vůči zdrojům toxických látek, jako je elektrárna Chvaletice,“ shrnul Jindřich Petrlík, projektový vedoucí programu Toxické látky a odpady spolku Arnika.

Na nejvyšších místech v žebříčcích znečišťovatelů za rok 2022 figurují hlavně provozové z Ústeckého, Pardubického, Středočeského a Moravskoslezského kraje. Za nejvýznamnějšího znečišťovatele lze označit elektrárnu Chvaletice, ale z prvních míst nezmizely ani Spolana Neratovice a elektrárna Počerady. Překvapivý je nárůst množství dioxinů vykázaných spalovnou komunálních odpadů v Liberci v předaných odpadech. „Letošní výsledky ukázaly mimo jiné i rostoucí význam spaloven odpadů coby zdrojů toxických látek, k jakým patří i dioxiny. To je také důvod, proč jsme vydali souhrnnou studii k hodnocení dopadů spaloven na životní prostředí a lidské zdraví,“ podtrhla Sarah Ožanová, která v Arnice vede projekty zaměřené na problematiku nakládání s odpady.

„Průmysl však také vypouští celou řadu škodlivin, které se vůbec nesledují, například poly- a perfluorované látky, neboli PFAS nebo bromované dioxiny. Seznam látek monitorovaných a ohlašovaných do IRZ je dvacet let starý a je nutné ho zrevidovat a rozšířit. Proto vítáme, že v něm snad už brzy přibudou právě zmíněné PFAS, které mohou významně znečišťovat vody, a že se zpřísní ohlašovací práh pro kyanidy v odpadech,“ doplňuje Jindřich Petrlík.

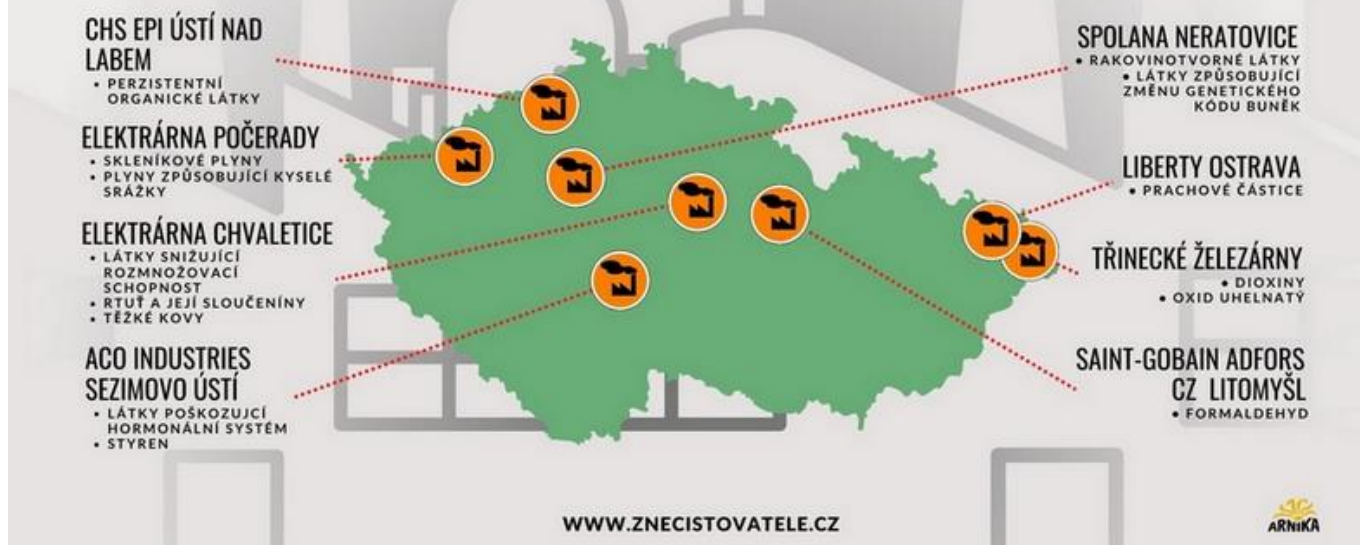
Vybrané látky s vysokou toxicitou

Rtuť

Devět z deseti největších zdrojů úniku rtuti do ovzduší představují uhelné elektrárny a teplárny (na 1. - 9. místě). Na prvním místě je elektrárna Chvaletice následovaná elektrárnou Počerady (obě Sev.En Energy) a elektrárnami Prunéřov a Ledvice (obě ČEZ). Elektrárna Chvaletice navíc emise rtuti zvýšila o 70 procent

Nejvýznamnější znečišťovatelé Česka

PODLE HLÁŠENÍ DO INTEGROVANÉHO REGISTRU ZNEČIŠŤOVÁNÍ ZA ROK 2022

oproti loňsku. Pokud by čtyři největší znečišťovatelé dodržely v roce 2022 emisní limit platný od srpna 2021, pak by vypustili o 60 procent méně této toxické látky. Na páté místo se dostala teplárna Plzeňské teplárenské. Na šestém místě je elektrárna ČEZ Tušimice, která v roce 2022 limit na dvou blocích již plnila a na dvou dalších téměř a díky tomu srazila emise rtuti o 62 procent oproti roku 2021. Mimo elektrárny obsadila 10. místo huť Liberty Ostrava.

Jiří Koželouh, energetický expert Hnutí DUHA, k emisím rtuti doplňuje: „Devět z deseti největších zdrojů toxické rtuti do ovzduší jsou uhelné elektrárny. Stejně jako u několika jiných škodlivých látek se na první místo dostala elektrárna Chvaletice ze skupiny Sev.En Energy miliardáře Pavla Tykače, když oproti předchozímu roku vypustila o 70 procent více této toxické látky. Ukazuje se, že proklamovaná ekologizace této elektrárny není nic než klamavá reklama. Přitom český export elektřiny v roce 2022 byl trojnásobný oproti výrobě Chvaletic a nadměrně znečišťující elektrárna tak vůbec není pro zajištění energie pro české spotřebitele potřebná.“

Vedle emisí rtuti do ovzduší stojí za pozornost fakt, že Spolana Neratovice předala v loňském roce v odpadech téměř 7 tun rtuti, což je sice desetkrát méně než za rok předchozí, ale indikuje to, že se stále vypořádává s dědictvím výroby chloru s pomocí rtuti, která v ní probíhala několik desetiletí. Amalgámová elektrolýza pro výrobu chloru, největší zdroj rtuti, byla ve Spolaně ukončena již v roce 2017, odpadu s obsahem rtuti z této výroby se však společnost evidentně zbavovala ještě v minulém roce.

Dioxiny

Celkové množství dioxinů v hlášeních do IRZ meziročně narostlo především díky zvýšení u několika spaloven odpadů, konkrétně [Termizo, a.s. Liberec](#) a tří spaloven nebezpečných odpadů firmy Suez CZ, a.s. (dnes [Recovera ze skupiny Veolia](#)). Třinecké železářny množství dioxinů v odpadech sice meziročně snížily, ale v žebříčku zůstaly na prvním místě. K nebezpečným praktikám spaloven odpadů i metalurgických provozů patří snaha odpady s obsahem dioxinů takzvaně recyklovat do různých stavebních materiálů. I této problematice se věnuje nová studie Arniky „Spalovny odpadů a životní prostředí“.

Emise škodlivin do ovzduší

Skleníkové plyny

Šest z deseti největších zdrojů skleníkových plynů představují uhelné elektrárny. Na prvním místě skončila opět elektrárna Počerady, na druhém v letošním roce elektrárna Chvaletice. Mimo elektrárny jsou v první desítce také huť Liberty, chemička Unipetrol patřící skupině Orlen, Třinecké železářny a papírna Mondi Štětí. Emise skleníkových plynů meziročně nejvíce zvýšily elektrárny Počerady a Chvaletice, přičemž elektrárna Počerady o více jak 700 tisíc tun a elektrárna Chvaletice o více jak 1,1 milionu tun za rok. Celkově však množství ohlášených skleníkových plynů do IRZ mírně pokleslo.

Lukáš Hrábek, tiskový mluvčí Greenpeace ČR, říká: „Snížení emisí skleníkových plynů je bohužel v Česku stále zanedbatelné. Nové zdroje čisté energie téměř nestaví a stále zůstává v provozu celá flotila zastaralých uhelných elektráren, z nichž ty dvě největší - Chvaletice a Počerady - navýšily v minulém roce výrazným způsobem svou výrobu. Zvláštní je, že v uplynulých týdnech a měsících řada státních institucí -

Správa železnic, Správa Pražského hradu, ministerstva práce a sociálních věcí, kultury a obrany - si vybrala provozovatele těchto uhelných elektráren jako svého dodavatele elektřiny, a tím pádem přímo podporují znečišťování ovzduší a prohlubování klimatické krize. Stát by měl jít v této oblasti příkladem, přitom ale selhává.”

Prach

Emise prachu v ČR setrvale klesají, ale ne u všech jednotlivých podniků. Rekordmanem v této kategorii je stále huť Liberty Ostrava a. s., která meziročně sice snížila emise prachu, ale z první příčky ji to nesesadilo. Mezi další významné zdroje emisí polévatého prachu patří uhelné elektrárny Počerady, Chvaletice, Prunéřov, Mělník a Ledvice. Čtyři z nejvýznamnějších znečišťovatelů prachem působí v Ústeckém kraji. Elektrárna Chvaletice emise prachu zvýšila o více než 40 tun.

Rakovinotvorné látky

Za skokana roku lze označit Saint-Gobain Adfors CZ s. r. o. v Litomyšli, meziročně totiž více než zšestinásobila množství vypouštěného formaldehydu do ovzduší. Před ní skončila pouze Spolana Neratovice, které uniklo téměř totožné množství trichlorethylenu a o něco nižší množství vinylchloridu než v předcházejícím roce. [Cementárna Cemex Prachovice](#), loňský skokan roku, získal páté místo, do ovzduší vypustila o téměř 2,5 tuny méně benzenu než v předchozím roce. Vedle benzenu však nově vypustila i značné množství styrenu (potenciální karcinogen).

Toxické těžké kovy

Nově jsme letos sestavili také žebříček největších znečišťovatelů toxickými těžkými kovy, konkrétně kadmíem, olovem, rtuť, niklem a arsenem. Tuto tabulku bezkonkurenčně vede elektrárna Chvaletice, která meziročně zvýšila emise arsenu o téměř 3,5 tuny, tedy o více, než ho vypustila do ovzduší v předchozím roce (2,1 tuny). Kvůli emisím těžkých kovů ve vypouštěných vodách se v první desítce tohoto žebříčku umístily čtyři čistírny odpadních vod, co do množství vypuštěných těžkých kovů však nemohou konkurovat čtyřem uhelným elektrárnám. První desítku doplňují také dva hutní provozy, Liberty Ostrava a.s. a Třinecké železářny a.s.

Arnika sestavuje žebříčky devatenáct let a vychází přitom z veřejně dostupných údajů v Integrovaném registru znečišťování, který vede Ministerstvo životního prostředí. Provozy ze zákona hlásí úniky a přenosy nebezpečných látek samy.

Tisková zpráva Arniky, Hnutí DUHA a Greenpeace

Stromy podél silnic stále mizí. V deseti krajích se převážně kácí

Na základě údajů krajských zpráv silnic zaznamenala Arnika stále rostoucí počet pokácených stromů podél silnic, které nebyly dostatečně nahrazeny novými výsadbami. Ztráta těchto stromů je alarmující a negativní vliv na naši krajinu zřejmý.

Na celostátní úrovni neexistuje souhrnný přehled o kácení stromů v alejích podél silnic. Data proto Arnika získává od jednotlivých krajských správ silnic. Některé z nich však neposkytují kompletní údaje, a tak přesné statistiky chybí. Do statistiky navíc nejsou zahrnuty všechny silnice. Jejich správa je roztržštěná, a tak silnice I. třídy, rychlostní silnice a dálnice jsou ve správě Ředitelství silnic a dálnic ČR, místní a účelové komunikace spravují obce, a hlavní město Praha spravuje kromě dálničních komunikací všechny typy komunikací vedoucí městem. Navíc například kácení po živelních událostech, mohou provádět jednotky integrovaného záchranného systému bez vědomí správců silnic. Celkové počty stromořadí, která zmizela od našich silnic, tak mohou být výrazně vyšší.

I ze zpracovaných dat od krajských správ silnic však vyplývá, že stromů u silnic výrazně ubývá. Od roku 2003 do konce roku 2022 bylo u krajských silnic vykáceno celkem 326 497 stromů, zatímco jich bylo vysazeno pouze 202 394. Tento nevyrovnaný poměr ukazuje, že stromy podél silnic v naší krajině postupně mizí. Ačkoli výskyt pokácených stromů v roce 2022 klesl ve srovnání s předchozím rokem, poměr vykácených stromů k novým výsadbám byl horší než v letech 2020 a 2019.

O data s vysazenými stromy nestojí stát ani kraj

„Chybí také zásadní informace o tom, jak jsou nové výsadby úspěšné nebo kolik stromů vysazených u silnic před deseti lety zdárně prospívá. Nevíme tedy, jak jsou nové výsadby u silnic efektivní a zda provozní náklady SÚS jsou v dostatečné míře vynakládány na následnou údržbu. Správný hospodář by měl mít přehled o rozsahu a stavu svého majetku, aby mohl plánovat jeho údržbu.“ říká Marcela Klemensová, vedoucí kampaně Zachraňme stromy spolku Arnika.

V Česku však bohužel úřady přehled nemají. Arnika letos oslovila krajské správy, zda provozují

Kolik stromů mizí okolo cest

Statistika kácení a sázení
v alejích okolo cest v České republice

Kraj	Vykáceno	Vysazeno	Poměr
Středočeský	602	2529	1:4,20
Moravskoslezský	940	1253	1:1,33
Ústecký	603	762	1:1,26
Jihomoravský	1566	1733	1:1,11
Liberecký	398	345	1,15:1
Vysočina	1895	1487	1,27:1
Zlínský	584	350	1,67:1
Olomoucký	1356	649	2,09:1
Karlovarský	551	186	2,96:1
Jihočeský	1895	617	3,07:1
Plzeňský	1720	427	4,03:1
Pardubický	1503	195	7,71:1
Královéhradecký	4402	185	23,79:1
Celkem	18 015	10 718	1,68:1

Legenda:
poměr KÁCENÍ:SÁZENÍ

- = sázení výrazně převažuje
- = téměř vyrovnaný poměr (do 1:1,2)
- = kácení mírně převažuje (do 1,3:1)
- = kácení převažuje (do 2,3:1)
- = kácení výrazně převažuje (do 8:1)
- = kácení extrémně převažuje

Poměrné velikosti ikon, znázorňujících vykácené a vysazené stromy, jsou vzhledem ke skutečným (číselným) poměrům pouze přibližné a ilustrativní.

2003–2022

Kraj	Vykáceno	Vysazeno	Poměr
Liberecký *	9 390	16 939	1 : 1,80
Středočeský *	37 724	45 276	1 : 1,20
Moravskoslezský *	13 190	12 670	1,04 : 1
Jihomoravský *	28 965	26 543	1,09 : 1
Vysočina *	30 875	23 788	1,30 : 1
Ústecký	10 054	6 575	1,53 : 1
Olomoucký	21 755	13 924	1,56 : 1
Pardubický *	29 684	17 052	1,74 : 1
Zlínský	20 664	9 396	2,20 : 1
Jihočeský	49 227	15 372	3,20 : 1
Plzeňský *	33 062	8 102	4,08 : 1
Karlovarský	15 212	2 847	5,34 : 1
Královéhradecký *	26 695	3 910	6,83 : 1
Celkem *	326 497	202 394	1,61 : 1

Legenda:
poměr KÁCENÍ:SÁZENÍ

- = sázení výrazně převažuje
- = téměř vyrovnaný poměr (do 1:1,2)
- = kácení mírně převažuje (do 1,3:1)
- = kácení převažuje (do 2,3:1)
- = kácení výrazně převažuje (do 8:1)
- = kácení extrémně převažuje

Poměrné velikosti ikon, znázorňujících vykácené a vysazené stromy, jsou vzhledem ke skutečným (číselným) poměrům pouze přibližné a ilustrativní.

Čísla u krajů označených (*) zahrnují nekompletní údaje, neboť je jednotlivé silniční správy Arnice neposkytly. Podrobnosti jsou na <http://aleje.org>

nebo spravují nějakou formu databáze nebo mapového serveru, která by evidovala dřeviny na pozemcích v jejich správě. Čtyři správy silnic odpověděly stručně “ne” a šest neodpovědělo vůbec. Pouze tři krajské správy odpověděly, že nějakou databázi mají, jedná se o databáze nebo pasporty dřevin vytvořené za účelem evidence stromů vysázených nebo ošetřených z dotačních titulů, anebo o nově zavedené databáze, které se teprve naplňují potřebnými daty. Pouze v jedno případě byl zmíněn plán péče, jako plánovaná a potřebná součást databáze.

„Jsme ještě asi hodně daleko od doby, kdy krajské správy silnic budou mít něco srovnatelného s německou spolkovou zemí Meklenbursko – Přední Pomořansko, kde je na webu Státního úřadu pro silniční stavby a dopravu část, věnovaná ochraně a zachování alejí, včetně mapy. Do této doby bude mít svůj význam i zjednodušená verze dotazování a z něj vycházející “statistika kácení a výsadeb”, kterou každoročně předkládá Arnika.” dodává Klemensová.

Situace se zhoršuje, stromů ubývá

Ze statistiky lze vyčíst dlouhodobé, znepokojující trendy. Poměr vykácených a vysázených stromů ukazuje, že za každé tři vykácené stromy nebyly vysazeny ani dva nové. Dlouhodobě jsou na tom nejhůře kraje Královéhradecký, Karlovarský a Plzeňský. Kraje, ve kterých je situace příznivější a dlouhodobě se daří nahrazovat pokácené stromy novou výsadbou v poměru přibližně 1: 1 jsou: Středočeský, Moravskoslezský, Jihomoravský, Vysočina. Nejlépe si vede kraj Liberecký.

Někdy jsou nové stromy vysazeny na jiných místech, než byly pokáceny, což může ovlivnit kvalitu obnovy alejí podél silnic. Přesnější údaje máme za období 2014–2022, kdy bylo 24,79 % stromů vysázeno jinde než u silnic, kde se kácelo. V roce 2022 bylo vysazeno mimo místo kácení (jinde než u silnic) 12,86 % nových stromů, což ukazuje, že problém s obnovou alejí přetrvává.

Podívejte se na podrobnější [statistiky kácení za rok 2022](#).

Poměr vykácených a vysázených stromů dopadl nejlépe ve Středočeském kraji, kde se zároveň nejvíce sázelo. Vysázeli 2529 nových stromů a vykáceli 602. Za každý vykácený strom zde v roce 2022 vysázeli tedy 4,2 nových. Hodně stromů vysázeli také silničáři v Jihomoravském kraji – 1733 stromů. Zároveň však poměrně velké množství vykáceli – celkem 1566 stromů. Nejhorší poměr vykácených a vysázených stromů měl v roce 2022 Královéhradecký kraj. Vykáceli v něm 4402 stromů, vysadit se jim podařilo jen 185. Znamená to, že vysadili jeden strom za 23,79 poražených.

Potřebujeme změnit nejen náš přístup ke stromům podél silnic, ale i legislativu a provozní rozpočty silničářů

V květnu 2023 řekl ministr životního prostředí Petr Hladík na semináři Udržitelnost doprovodné silniční zeleně v Trpišově: *„Musíme silniční zeleň povýšit, dát jí velký důraz, velkou hodnotu, na mnoha místech tyto stromy vrátit do krajiny, ale takovým způsobem, aby to nezpůsobovalo konflikty.”*

To však bude chtít hlubokou změnu v přístupu státu i krajů k této problematice. Pro stromy u krajských silnic potřebujeme zjednodušeně pozemek o šířce 4,5 m od krajnice a zároveň asi 2 m za zasazeným stromem. Aktuálně silničáři takové pozemky ve správě nemají a nemají ani finance na jejich vykupování. Vlastníci okolních vhodných pozemků je navíc často nechtějí prodat. Krajské správy silnic také nemají finance a motivaci pro to, aby měly na manažerské pozici „dendrologa/arboristu” a aby vzdělávaly

technické zaměstnance. Krajské správy silnic nemají ani odpovídající techniku a lidské zdroje na to, aby prováděli údržbu komunikací šetrně, s ohledem na stromy.

“Tyto problémy přetrvávají přinejmenším deset let, V roce 2013 jsme je totiž společně se silničáři poprvé definovali. Je řešení v dohlednu? Pouhé přednášky na vzdělávacích akcích a stížnosti jednotlivých správ silnic nestačí. K řešení je potřeba spolupráce na úrovni několika ministerstev.” shrnuje Marcela Klemensová z organizace Arnika.

Tisková zpráva Arniky

Stromem roku je podruhé v řadě hruška. Stojí v širém poli u Mrákotína

Stromem roku 2023 se stala Hruška v širém poli z Mrákotína u Skutče v Železných horách. Na druhém místě se umístila [Nepomyšlská lípa](#) a bronzovou příčku obsadila [Lípa na školní zahradě v Sulíkově](#). Během slavnostního vyhlášení na brněnské Hvězdárně a planetáriu to 24. října odtajnil pořadatelé z Nadace Partnerství. Hruška získala 6 433 hlasů z celkových 28 250 a stala se již třetím ovocným stromem, který ovládl tuzemské hlasování. Vloni zvítězila rovněž hrušeň z Příbramska, před třemi lety zase jabloň. Ne

náhodou se letos na pultech obchodů objevila také speciální hrušková edice minerální vody Ondrášovka, která je generálním partnerem ankety. Kompletní výsledky nabízí web www.stromroku.cz.

„Hlasy jsme se snažili získat, kde se dalo. Pomohla nám média v našem kraji, obecní úřady i školy. Anketu a naši hrušku jsme propagovali na sociálních sítích ale třeba i na Country dni nebo traktoriádě v Mrákotíně. Máme radost, že se díky anketě podařilo zviditelnit naši malou obec. Na hrušku se teď chodí dívat nejen místní, ale i lidé z širokého okolí,“ komentuje vítězství Ludmila Vacková, která strom do ankety navrhla.

Hruška získala své přízvisko díky zlidovělé písni „Stojí hruška v širém poli“ jako solitérní strom uprostřed lánů v malé třisetlávě obci Mrákotín na Chrudimsku. Památná a chráněná hrušeň obecná není příliš velká, kolem kmenu měří asi dva metry a na výšku osm, je ale nesmírně odolná a statečná.

„Přežila kolektivizaci, scelování polí, stavbu meliorací i neodborné zásahy. V jejím neobvyklém tvaru se odráží silný vítr a také její osamělá poloha uprostřed pole,“ komentuje koordinátorka ankety Kateřina Bolečková z Nadace Partnerství. Díky své

výjimečnosti patří tento strom mezi chráněné památné stromy České republiky.

Hlasování v anketě letos nebylo zpoplatněné, podporovatelé stromů mohli darovat peníze dobrovolně.

„Díky darům v letošním i předchozím ročníku se podařilo vybrat na 150 tisíc korun, které Nadace Partnerství použije na granty na ošetření stromů. O ty se mohou ucházet obce, jejichž stromy se dostaly do finále, a to pro jakýkoliv potřebný strom rostoucí v jejich katastru,“ dodává Bolečková.

S využitím tiskové zprávy Nadace Partnerství

Odpadový Oskar 2023: Jihočeský kraj stagnuje, některé obce však mají skvělé výsledky

Produkce směsného odpadu pod hranicí 150 kg/ob dosáhlo v Jihočeském kraji v roce 2022 jediné město – Písek. Těsně nad hranicí skončilo Milevsko (151,2 kg/ob). U obcí od 1001 do 5000 obyvatel měly nejnižší produkci opět Chvalšiny a to i celorepublikově.

I když celkově produkce směsného odpadu v Jihočeském kraji stagnuje a obce produkují v průměru kolem 208 kg/ob, některé menší obce dosahují výborných výsledků a mohly by být příkladem pro ostatní. U obcí do 1000 obyvatel měla opět nejnižší produkci obec Stehlovice. Mají zde také zaveden motivační systém platby (PAYT), kdy se

platí za vývoz každé popelnice. Na obci Homole oceňuje Arnika nejen její výsledky, ale také za to, jak pěkně a přehledně publikuje informace o svém odpadovém hospodářství - <https://www.homole.cz/obec/odpady/>. Výborné výsledky měly i další obce Jihočeského kraje. Z větších obcí jmenujme alespoň Zliv (120,9 kg/ob) a Litvínovice (119,6 kg/ob).

Hodnoceny data o produkci odpadu za rok 2022.

Kategorie 1: Obce s nejnižší produkcí směsného odpadu – Jihočeský kraj

(Pořadí obcí je stanoveno na základě absolutní hodnoty prokázané produkce směsného komunálního odpadu, přičemž bude vzata v úvahu i velikost obce (obce do 1000 obyvatel, obce od 1001 do 5000 obyvatel, obce nad 5001 obyvatel.)

obce do 1000 obyvatel

1. Stehlovice – 96 obyvatel – 53,2 kg/ob
2. Omlenice – 574 obyvatel – 82,6 kg/ob
3. Mečichov – 288 obyvatel – 90,1 kg/ob

obce od 1001 do 5000 obyvatel

1. Chvalšiny – 1244 obyvatel – 49,2 kg/ob
2. Homole – 1629 obyvatel – 91,1 kg/ob

3. Čížová – 1284 obyvatel – 101,6 kg/ob

obce nad 5000 obyvatel

1. Písek – 29814 obyvatel – 144,5 kg/ob

Kategorie 2: Příklady dobré praxe – Jihočeský kraj

(Obce s produkcí směsných komunálních odpadů pod 150 kg/ob/rok, které mají vysokou úroveň recyklace a dobře motivují a komunikují s veřejností či jinak mohou být příkladem pro ostatní. Oceněny mohou být i zajímavé nápady.)

Chvalšiny (1244 obyvatel)

Chvalšiny mají pohodlný a motivující systém nakládání s odpady (PAYT), který pružně reguluje objem nádob na směsný odpad (platí se za vývoz každé popelnice). Díky tomu, že si obec sama lisuje i některé komodity (papír, PET láhve), má celkově i podprůměrné náklady na odpadové hospodářství.

<https://arnika.org/odpady/nase-temata/pro-obce/priklady-dobre-praxe/obce-chvalsiny>

Písek (29814 obyvatel)

Písek patří mezi města, která dlouhodobě a systematicky pracují na zkvalitňování svého odpadového hospodářství. Díky tomu město dlouhodobě třídí kolem 60 % svých odpadů. Pozoruhodné je, že těchto výsledků je dosaženo za vysoce podprůměrných nákladů. Město Písek má dlouhodobě nejnižší produkci ze všech měst nad 5000 obyvatel v Jihočeském kraji. <https://arnika.org/odpady/nase-temata/pro-obce/priklady-dobre-praxe/mesto-pisek>

Tisková zpráva Arniky

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Není sršeň jako sršeň

Tak je to tady: Česká republika se stala další zemí, do níž pronikla sršeň asijská. Po pravdě řečeno jsme neřešili jestli, ale spíše kdy se u nás tento invazní hmyz objeví. Včelaři se oprávněně obávají o včelstva, ačkoli první známá kolonie v Plzni o včely naštěstí velký zájem nejevila.

Už několik let u nás ale běží debata, která míchá sršeň asijskou se sršní mandarínskou. Zmatení jmen vzniklo z toho, že v češtině se „sršeň asijská“ někdy říká oběma druhům a podobná jsou i jejich anglická jména. Výrazně větší mandarínská sršeň však zatím zůstává ve své asijské vlasti, vyjma výsadku v Severní Americe.

Nezbývá, než zachovat klid a připravit se na to, že pro mnohé spoluobčany bude od nynějška každá sršeň na procházce přinejmenším sršní asijskou, ne-li rovnou mandarínskou.

Pozn.: Případná podezření na výskyt sršně asijské můžete hlásit na e-mail invaznidruhy@nature.cz.

Jiří Řehounek

Dobrovolníci vlčích a rysích hlídek budou i letos pomáhat stopovat velké šelmy

V Krušných horách sešli noví dobrovolníci tzv. Vlčích a Rysích hlídek. Na prvním ze sedmi školení se naučili základy o biologii a ekologii velkých šelem a také o jejich ochraně a stopování. Jedná se v pořadí o 24. monitorovací sezónu dobrovolnických Vlčích a Rysích hlídek, které organizuje Hnutí DUHA Šelmy. Cílem hlídek je pomáhat mapovat výskyt vlků, rysů a medvědů na území České republiky. Sběr vzorků pro genetické a potravní analýzy pomáhá s výzkumem a ochranou těchto ohrožených živočichů. Dobrovolníci si mohou vybrat ze seminářů v Krušných horách, na Broumovsku, v Beskydech, Javorníkách,

Jeseníkách, na Šumavě nebo v Lužických horách.

Součástí všech školení jsou přednášky zoologů a ekologů, představující činnost hlídek, ekologii a biologii vlka, rysa a v závislosti na oblasti také medvěda či kočky divoké. Přednášky probíhají od pátku do neděle a účastní se jich také hosté z řad myslivosti nebo zemědělství, kteří přibližují problematiku chovu hospodářských zvířat v blízkosti vlčích teritorií. Na účastníky čeká ale především praktická ukázka stopování formou celodenní pochůzky v terénu se zkušeným mapovatelem, seznámení se s metodami monitoringu a správným způsobem záznamu dat. Po absolvování semináře se mohou dobrovolníci zapojovat do činnosti Vlčích a Rysích hlídek po celý rok. A to jak účastí na společných akcích organizovaných Hnutím DUHA Šelmy, tak individuálním monitoringem např. v okolí domova. O míře zapojení se rozhoduje každý dobrovolník sám.

Mapovatelé odebírají vzorky jako trus, srst nebo moč na genetické analýzy. Zejména vlčí trus z oblastí trvalého výskytu vlků putuje také na potravní rozborů na Mendelově univerzitě v Brně. Všechny informace získané dobrovolníky jsou dále vyhodnocovány a klasifikovány. Napomáhají k poznání rozšíření velkých šelem nebo jejich potravní ekologie, doplnil Miroslav Kutal, výzkumný pracovník Ústavu ekologie lesa Mendelovy univerzity v Brně.

Vlčí a Rysí hlídky také pomáhají tyto ohrožené druhy chránit před případnými pytláky a zvyšují povědomí o životě vlků, rysů a medvědů mezi místními obyvateli i turisty.

Dobrovolníci při pochůzkách sledují také výskyt nelegálních masitých újedí, případně komunikují s místními a pomáhají šířit potřebnou osvětu.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Barbora Černá, Koordinátorka Vlčích hlídek: "Zájem veřejnosti o monitoring velkých šelem ve volné přírodě je stejně jako v předchozích letech velmi velký. V tuto chvíli máme kapacitu všech letošních úvodních seminářů zcela naplněnou. Proto i připravujeme další seminář na konci

ledna v Lužických horách, na který se zájemci budou moci přihlašovat pravděpodobně od konce listopadu."

Tisková zpráva Hnutí DUHA

ZAOSTŘENO ENVIROSKOPEM

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Envirooskop na webu www.envirooskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Přírodní rezervace Fabián v lesním komplexu Dubovice (lat: 49.0341, lon: 14.9898)

Udělejte si výlet do starobylých bukových lesů v opuštěném kraji blízko státní hranice. Vydejte se na vrchol Fabián s mohutnými skalními útvary.

Přírodní rezervace Fabián se rozkládá ve vrcholových partiích kopců Homolka a Fabián, uprostřed rozlehlého lesního komplexu Dubovice. V rezervaci potkáte věkovité lesní porosty, jejichž většinu tvoří buk lesní a dále například javor klen, jedle bělokorá či dub zimní. Především na samotném vrcholu narazíte na skalní útvary vytvořené během doby ledové přítomností ledovce, na popraskané skalky i jednotlivé obrovské balvany.

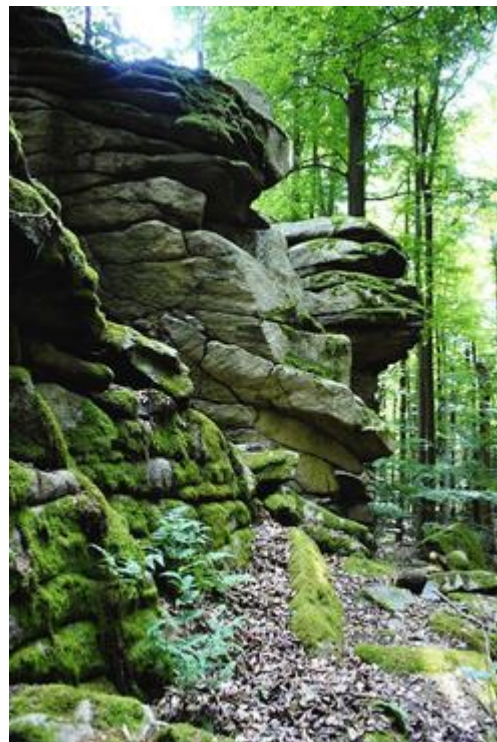
Právě tyto často těžko dostupné skály poskytují na svých římsách ideální místa pro hnízdění výra velkého. Kromě výra coby naši největší sovy se ve zdejších hlubokých lesích můžeme setkat například s plachým čápem černým či s orlem mořským. Přítomnost stromových velikanů i mohutných torz a padlých kmenů vyhovuje mnoha druhům hub a hmyzu.

Ač se nejedná o prales v pravém slova smyslu, šetrné hospodaření v minulosti pomohlo vytvořit unikátní lesní porost, který je dnes v oblasti rezervace ponecháván přirozenému vývoji bez lidských zásahů. Území je chráněno také jako Evropsky významná lokalita v rámci celoevropské sítě NATURA 2000.

Nejstarší zmínky o zdejších lesích pocházejí již ze 13. století, kdy byly využívány k lovu. Z poloviny 19. století, kdy oblast vlastnil hrabě Černín, pak pocházejí první záznamy o ochraně zdejších lesů. V této době zde začíná působit rod Wachtlů, z nějž pocházely čtyři generace vynikajících správců, kteří se zasadili o citlivou péči o dané území. Právě díky nim dnes můžeme navštívit přírodě blízké porosty. O historickém významu místa vypovídají četné studánky, například Bezedná studna těsně pod vrcholem, či zbytky bývalé poustevny.

Časová náročnost: 4 hodiny (tam i zpět)

Povaha terénu: Po odbočení z turistické značky, která vede po cestách s asfaltovým povrchem, pokračuje

nezpevněná cesta místy prudce do kopce či z kopce. Ve vrcholových partiích se může cesta místy ztrácet, není zde nouze o popadané větve či vyjeté koleje.

Dostupnost: Na lokalitu se dostanete od vsi Libořezy, kde je autobusová zastávka. Zde, případně v blízké osadě Hutě u Příbraze, také můžete nechat auto. Poté pokračujete přibližně 3 km po žluté turistické značce a dále asi 2 km po modré značce. U torza bývalého památného smrku odbočíte z modré značky doleva a stoupáte po nezpevněné cestě. Na dalším rozcestí (u posedu) se dáte doprava. Cesta (opět nezpevněná) nejdříve stoupá a pak klesá. Až dorazíte na další křižovatku, zvolíte odbočku doleva a po pár desítkách metrů dorazíte na místo.

Odkaz na lokalitu na stránce Enviroskopu najdete zde:

<http://www.enviroskop.cz/?prirodni-rezervace-fabian-v-lesnim-komplexu-dubovice>

Vybrala pro vás Romana Panská

Enviroskop je podpořen Jihočeským krajem.

POZVÁNKY NA AKCE

České Švýcarsko ve fotografii

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí
zve na besedu

s fotografem a milovníkem přírody
Václavem Sojku

Motivací fotografické práce Václava Sojky je už tři desetítky let ochrana přírody. Je zaměstnán u Národního parku České Švýcarsko, jehož nádheru umí na fotografiích zachytit jako málokdo. A o krásu živé i neživé přírody tohoto koutu naší země se s námi podělí. S optimismem se také podíváme na proměnu území, které vloni zasáhl rozsáhlý lesní požár.

Úterý 7. listopadu od 17,30 hodin
v Kulturním klubu Horká vana, Česká ul. 7 v Českých Budějovicích

Akce se koná za finanční podpory jihočeské Krajské sítě environmentálních center KRASEC a Magistrátu města České Budějovice.

Zelené úterky

Calla vás srdečně zve na besedu

Jak města a obce ovlivňují kvalitu vod aneb co se stane, když nad nimi zaprší ...

**s Janem Potužákem
vodohospodářem z Povodí Vltavy**

Kvalita povrchových vod se i přes fungující čistírny měst a obcí příliš nelepší. V létě mnohé rybníky či přehrady připomínají svou barvou vody spíše „green“ golfového hřiště než průzračnou vodu známou z některých pískoven či jezer. Co je hlavní příčinou tohoto neutěšeného stavu? Plynou z toho nějaká rizika a jaké výzvy ke zlepšení nás čekají?

V úterý 21. listopadu 2023 od 17:30 hod.

Klub Horká Vana, Česká 222/7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice

tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

a také na <https://www.facebook.com/spolekcalla>

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

Hnutí DUHA

Místní skupina České Budějovice

Vás zve na besedu

Potřebujeme divočinu?

Je v ČR dostatečná plocha ponechaná přírodě? Působí divočina pozitivně na naše zdraví?

s Jaromírem Bláhou,

z Hnutí Duha

Kulturní a kreativní centrum Rabenštejnská 2020,

Panská 207/4, České Budějovice

vstupné dobrovolné

v úterý 14. listopadu 2023 od 18 hod.

„Tato akce je spolufinancována statutárním městem České Budějovice v rámci sítě Krasec.“

Zpravodaj **Ďáblík** pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla posílejte do 18. 11. 2023 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru Ďáblíka, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře.

Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!